

Başvuru Numarası : 2015/9174
Karar Tarihi : 7/3/2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALKEVLERİ DERNEĞİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/9174)

Karar Tarihi: 7/3/2019

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Recep KÖMÜRÇÜ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucu : Halkevleri Derneği

Temsilcisi: : Oya Ersoy

Vekili : Av. Dođukan Tonguç CANKURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, basılı bülten hakkında toplatma ve elkoyma kararı verilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/6/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Genel merkezi Ankara'da olan başvuru Halkevleri Derneği (Halkevleri) Türkiye genelinde barınma, sağlık, eğitim, çevre, kadın ve engelli haklarının savunulması ve genişletilmesi için faaliyet gösteren, kamu yararına çalışan dernek statüsünde olan bir sivil toplum kuruluşudur.

10. 1932 yılında kurulan Halkevleri 1951 yılında 5830 sayılı Kanun ile kapatılarak malları Hazineye devredilmiştir. 1963 yılında tekrar kurulan Halkevleri 1980 yılında

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

gerçekleşen askerî darbe sonrası yeniden kapatılmıştır. Yedi yıllık yargılanma sürecinin ardından Halkevleri ve üyeleri beraat etmiş, 1987 yılında toplam yirmi dört şubede tekrar faaliyete geçmiştir.

11. 2012 yılında Avukat Oya Ersoy altı yıllığına genel başkanlığa seçilmiştir. Türkiye'nin yirmi beş şehrinde toplamda yetmiş üç Halkevi ve bir Halk Odası bulunmaktadır.

12. Halkevleri 12/4/2015 tarihinde Ankara'da düzenleyeceği mitingin duyurulması amacıyla bazı bildirimler ve el ilanları hazırlamıştır. Bu bildiri ve el ilanlarında "*Yürü Üstüne Üstüne AKP'nin Diktatörün Faşistin, Hırsızın, Kadın Düşmanınının 12 Nisan 2015 Ankara Halkevleri*" yazmaktadır.

13. Bazı kişilerce Adana'da bu bildiri/bülten ve el ilanlarının dağıtılması üzerine Adana 6. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 27/3/2015 tarihinde başvurucu Derneğin bu amaçla hazırladığı bildirimlerin toplatılmasına ve bunlara el konulmasına karar vermiştir. Ayrıca Halkevleri genel başkanı ve *Halkevleri Bülteni* isimli süreli yayının Halkevleri adına sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü olan Oya Ersoy ile bildirimleri dağıtanlar hakkında da soruşturma başlatılmıştır.

14. Hâkimliğin toplatma ve elkoymaya ilişkin kararının gerekçesi şöyledir:

"5187 sayılı Yasanın el koyma, dağıtım ve satış yasağı başlıklı 25. maddesinde atıf yapılan 765 sayılı Kanun maddelerinin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunundaki karşılıkları sırasıyla şöyledir; 765 sayılı Kanununun 155. maddesinin karşılığı olan 5237 sayılı Yasanın halkı askerlikten soğutma başlıklı 318 sayılı maddesi, 146. maddesinin karşılığı yasama organına suç başlıklı 311. maddesi, 153. maddesinin karşılığı askerleri itaatsizliğe teşvik başlıklı 319. maddesi, 311. maddesinin karşılığı suç işlemeye tahrik başlıklı 214. maddesi, 312. maddesinin karşılığı suçu ve suçluyu övme başlıklı 215. maddesi ile 312/a maddesinin karşılığı halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit başlıklı 213. maddesi olduğu görülecektir.

Adana Cumhuriyet Başsavcılığının talebine konu "Yürü Üstüne Üstüne AKP'nin Diktatörün Faşistin, Hırsızın, Kadın Düşmanınının 12 Nisan 2015 Ankara Halkevleri" başlıklı broşür içeriğinde yukarıda 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 25. maddesinde sayılan ve 765 sayılı Kanunun karşılığını oluşturan ve halen yürürlükte olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun başlıklar halinde belirtilen hükümleri tek tek incelendiğinde; bahsi geçen yayında el koyma, dağıtım ve satış yasağı verilmesini gerektirir hususların tespit edildiği..."

15. Başvurucu, karara itiraz etmiş; Adana 1. Sulh Ceza Hâkimliği 20/4/2015 tarihinde itirazı kesin olarak reddetmiştir. Karar başvurucuya 29/4/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 27/5/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 25. maddesi şöyledir:

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

“Soruşturma için sübut vasıtası olarak her türlü basılmış eserin en fazla üç adedine Cumhuriyet savcısı, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kolluk el koyabilir.

Soruşturma veya kovuşturmanın başlatılmış olması şartıyla 25/07/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda, Anayasanın 174 üncü maddesinde yer alan inkılap kanunlarında, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 146 nci maddesinin ikinci fıkrasında, 153 üncü maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarında, 155 inci maddesinde, 311 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında, 312 nci maddesinin ikinci ve dördüncü fıkralarında, 312/a maddesinde ve 12/04/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7 nci maddesinin ikinci ve beşinci fıkralarında öngörülen suçlarla ilgili olarak basılmış eserlerin tamamına hakim kararıyla el konulabilir.

Hangi dilde olursa olsun Türkiye dışında basılan süreli veya süresiz yayın ve gazetelerin ikinci fıkrada belirtilen suçları içerdiklerine dair kuvvetli delil bulunması halinde, bunların Türkiye’de dağıtılması veya satışa sunulması, Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine sulh ceza hakiminin kararı ile yasaklanabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet Başsavcılığının kararı yeterlidir. Bu karar en geç yirmidört saat içinde hakim onayına sunulur. Kırksekiz saat içinde hakim tarafından onaylanmaması halinde Cumhuriyet Başsavcılığının kararı hükümsüz kalır.

Yukarıdaki fıkra uyarınca yasaklanmış yayın veya gazeteleri bilerek dağıtanlar veya satışa sunanlar bu yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi gibi sorumludurlar.”

B. Uluslararası Hukuk

18. Uluslararası hukuk kaynakları için ifade özgürlüğü bağlamında toplatma ve elkoyma kararına ilişkin olarak *Abdullah Öcalan* ([GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 75 vd.), toplantı ve gösteriş yürüyüşü düzenleme hakkı bağlamında *Ali Rıza Özer ve diğerleri* ([GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 115-123) ve *Ferhat Üstündağ* (B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 21-25) kararlarına bakılabilir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 7/3/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu, düzenleyeceği mitingin duyurulması amacıyla hazırlanan bildiri hakkında toplatma ve elkoyma kararı verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; toplatma ve elkoyma kararında birçok suç tipine atıfta bulunulduğunu ancak bildirideki hangi ifadelerin kararda belirtilen kanun maddelerini ihlal ettiğinin derece mahkemesi kararlarında ortaya konulmadığını, itiraz üzerine verilen ret kararında sadece itiraz edilen kararın usul ve kanuna uygun olduğunun belirtildiğini ifade etmiştir.

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

21. Başvurucu; bildirilerin toplatılması ve bildirilere el konulması nedeniyle yapılacak mitingün duyurulmasında kullanacakları en önemli aracın ellerinden alındığını, mitingi duyurmak isteyen Halkevleri üyelerinin kolluk müdahalesiyle karşı karşıya kaldığını belirterek toplatma ve elkoyma kararı nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; öncelikle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 127. maddesine göre broşürlere el konulmasına ilişkin kararların hukuka uygun olup olmadığının anılan Kanun'un 141. maddesine göre açılacak davada incelenebileceği, buna göre başvurunun elkoyma kararı nedeniyle tazminat talep edebileceği, söz konusu başvuru yolu tüketilmeden bireysel başvuruda bulunulduğu belirtilmiştir.

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına da değinen Bakanlık; derece mahkemesi kararının sadece broşürlere el konulmasına ve toplatılmasına ilişkin olduğunu, ilgili mitingün yapılmasını engellemediğinin gözönünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir. Bakanlık, sınırlamanın bir koruma tedbiri niteliğinde olduğunu, toplatma ve elkoyma kararının izlenen meşru amaçla orantılı olduğunu belirtmiş; başvurunun ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamanın hak ve özgürlüğün özüne dokunacak, kullanılmasını durduracak veya aşırı derecede güçleştirecek ya da etkisiz hâle getirecek nitelikte olmadığını, derece mahkemesi kararının ilgili ve yeterli gerekçe içerdiğini ifade ederek bu hususların yapılacak değerlendirmede gözetilmesinin Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğunu belirtmiştir.

24. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında Bakanlığın görüşlerini kabul etmediğini, elkoyma ve toplatma kararının 5271 sayılı Kanun'un 127. maddesine göre değil 5187 sayılı Kanun'a göre verildiğini, dolayısıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine göre açılacak davanın somut olayda tüketilmesi gereken bir başvuru yolu olmadığını, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunca verilen *Abdullah Öcalan* kararında da bu hususun teyit edildiğini belirtmiştir.

25. Başvurucu, karşı beyanında esasa ilişkin olarak başvuru formundaki görüşlerini tekrar etmiş; Bakanlığın derece mahkemesinin kararının ilgili ve yeterli gerekçe içerdiğine ilişkin görüşünün yerinde olmadığını belirttikten sonra sulh ceza hâkimlikleri ile ilgili ayrıntılı değerlendirmelere yer vermiştir. Başvurucu, sulh ceza hâkimliklerinin siyasi saikle karar verdiğini iddia ederek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesine göre ihlal kararı verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özünün yapılacak mitingün duyurusuna ilişkin bildirilerin dağıtılmasının engellenmesine, dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin olduğu anlaşıldığından iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 34. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

27. Anayasa'nın "*Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı*" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir (Bakanlık görüşünde yer alan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine göre tazminat davası açılması gerektiği hususuna ilişkin olarak bkz. *Abdullah Öcalan*, § 52).

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

29. Başvurucu Dernek tarafından bastırılan ve dağıtılan bildiri/bültenin toplatılmasına ve el konulmasına karar verilmesi, bu suretle yapılacak mitingin duyurusunun engellenmiş olması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahalenin olduğu kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

30. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler; ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar; ... demokratik toplum düzenininin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

31. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzenininin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

32. 5187 sayılı Kanun'un 25. maddesi maddesinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

33. Söz konusu bülten hakkında toplantma ve elkoyma kararı verilmesinin *kamu düzeninin korunmasına* yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Demokratik Toplumda Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının Önemi

34. Anayasa Mahkemesi *demokratik toplum düzeninin gerekleri* ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (*Dilan Ögüz Canan* [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 115; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017 § 79; *Osman Erbil*, 2013/2394, 25/3/2015, § 45).

35. Bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Anayasal haklar içinde kendine has özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aynı zamanda ifade özgürlüğünün ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (*Dilan Ögüz Canan*, § 34; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* § 115; *Osman Erbil*, §§ 31, 45; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 72; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 66; *Ömer Faruk Akyüz*, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 52). Sonuç olarak toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 35; *Ömer Faruk Akyüz*, § 55).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

36. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması prensibi hakkında Anayasa Mahkemesinin ortaya koyduğu ilkeler için bkz. *Ferhat Üstündağ*, §§ 45-48; *Sevinç Hocaoğulları*, B. No: 2015/271, 15/11/2018, §§ 39-42).

(c) Barışçıl Toplantı Hakkı

37. Anayasa'nın 34. maddesi; fikirlerin *silahsız ve saldırsız*, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmeyen ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Demokratik bir toplumda, bireye mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle değiştirilmesi, gerçekleştirilmesi

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

savunulan siyasi fikirlerin toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla kendisini ifade edebilme imkânı sunulmalıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 37; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, §§ 117, 118; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 80; *Osman Erbil*, § 47; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, §§ 67, 68; *Ömer Faruk Akyüz*, § 54).

38. Eğer bir toplantı şiddet içeriyorsa veya bu toplantıda şiddete çağrıda bulunuluyorsa bu toplantının barışçıl olduğu, dolayısıyla Anayasa'nın 34. maddesinin sağladığı korumadan yararlanacağı söylenemez. Barışçıl bir toplantıya müdahale etmek için genel ve muğlak bazı gerekçelere dayanılması yeterli kabul edilemez (*Ferhat Üstündağ*, §§ 51, 56). Bu çerçevede toplantı hakkının kullanılmasını engelleyen ya da aşırı zorlaştıran müdahalelerin gerekçesi kamu otoritelerince ve derece mahkemelerince somut olayın şartlarıyla ilgili ve yeterli şekilde ortaya konulmalıdır.

(d) Sınırlamanın Niteliği

39. Toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamlar bu tehditleri bertaraf edecek tedbirleri alabilirler. Alınan bu tedbirlere aykırı toplantılar düzenlenmesi, bu tür toplantılara iştirak edilmesi veya bu tür toplantılarda suçlar işlenmesi hâlinde de cezalar verilebilir (*Dilan Ögüz Canan*, § 40; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 81; toplantı hakkına kamu düzeninin bozulması nedeniyle yapılan bir müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğuna karar verildiği bir başvuru için bkz. *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, §§ 76-86).

40. Bununla birlikte alınan tedbirlerin veya öngörülen cezaların barışçıl toplantı hakkına dolaylı olarak usulsüz sınırlamalara dönüşmesine müsaade edilemez. Güvence altına alınan toplantı hakkını kullanırken kamu otoritelerinin keyfî müdahalelerine karşı da bireyin korunması gerekir (*Dilan Ögüz Canan*, § 42; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 82; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, § 76). Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir (*Dilan Ögüz Canan*, § 36; *Osman Erbil*, § 54).

(e) Toplantıya Hazırlık İşlemleri

41. Toplantı hakkındaki *sınırlama* kavramı, ifade özgürlüğünde olduğu gibi hakkın kullanılması öncesinde, kullanılması sırasında veya kullanıldıktan sonra yapılan muameleleri kapsar (*Ali Rıza Özer*, §§ 123, 137). Yapılacak bir toplantıya yönelik hazırlık hareketleri için de başka hukuk normlarının ihlal edilmemesi kaydıyla yukarıda anılan ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeye ilişkin ilkeler uygulanmalıdır. Toplantıya ilişkin bildirimlerin veya duyuruların dağıtımının engellenmesine veya duyuruların asılmasına yönelik işlemler veya kararlar kamu otoritelerince ilgili ve yeterli gerekçe ile ortaya konulmadığı sürece toplantı ve gösteri düzenleme hakkının ihlaline yol açacaktır. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi toplantma ve elkoyma kararının başvurusunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına etkisini derece mahkemelerinin kararlarının gerekçesiyle birlikte ve yukarıdaki ilkeler ışığında değerlendirecektir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Başvurucunun toplantı hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

olup olmadığının tespitinde somut olayın koşulları değerlendirilmelidir. Somut olayda başvuru, Ankara'nın Kolej semtinde düzenleyeceği bir mitingin duyurusunu basılı bir bildiriye dağıtmak suretiyle yapmıştır. İlk derece mahkemesince bahse konu bildirinin toplatılmasına ve el konulmasına karar verilmiştir.

43. Bildirinin dağıtılması toplantıya yönelik hazırlıkların bir parçasıdır ve bu sebeple de hazırlık hareketlerine yapılacak müdahaleler dar yorumlanmalıdır. Bu çerçevede toplantı hakkına getirilen sınırlamanın meşru amaca yönelik olarak demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekmektedir.

44. Anayasa Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin toplatma ve elkoyma kararı ile itiraz üzerine verilen ret kararının gerekçesinin ilgili ve yeterli olup olmadığını değerlendirecektir.

45. Toplatma ve elkoyma kararında 5187 sayılı Kanun'un 25. maddesindeki hükümde yer verilen diğer kanun hükümleri zikredilerek "*Yürü Üstüne Üstüne AKP'nin Diktatörün Faşistin, Hırsızın, Kadın Düşmanının 12 Nisan 2015 Ankara Halkevleri*" başlıklı broşür içeriğinde anılan Kanun maddesinde sayılan ve yürürlükte olan 5237 sayılı Kanun'un başlıklar hâlinde belirtilen hükümleri tek tek incelendiğinde bahsi geçen yayında elkoyma, dağıtım ve satış yasağı verilmesini gerektiren hususların tespit edildiği belirtilerek muğlak ve genel ifadelerin kararın gerekçesini oluşturduğu görülmektedir.

46. Derece mahkemelerinin toplantı hazırlığına ilişkin bildirimlerde müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğuna yönelik olarak ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyabilmeleri için öncelikle yapmaları gereken iş bildirideki ifadelerin şiddete teşvik edici veya şiddet içeren bir toplantıya çağrı yapıp yapmadığını ya da anılan Kanun hükmünde belirtilen suçlarla ne şekilde ilgili ya da bağlantılı olduğunu irdelemek olmalıdır. Somut olayda ise Mahkemenin bu yönde bir değerlendirme yapmadığı görülmektedir. Mahkeme kararının "*bahsi geçen yayında el koyma, dağıtım ve satış yasağı verilmesini gerektirir hususların tespit edildiği*" şeklindeki gerekçesi müdahalenin gerekliliğine ilişkin olarak ilgili ve yeterli olmaktan uzak olup bu hâliyle denetime de imkân tanımamaktadır.

47. Yukarıda belirtilenler ışığında mevcut başvuruda Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile başvuru aynı maddenin birinci fıkrası kapsamındaki hakları arasında adil bir denge sağlanamamıştır. Diğer bir ifadeyle başvuru toplantı hakkına yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve dolayısıyla Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeni meşru amacının sağlanması için demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olduğu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamamıştır.

48. Açıklanan gerekçelerle başvuru Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

49.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

50. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 55).

51. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (*Mehmet Doğan*, § 57).

52. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca kural olarak ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilir (*Mehmet Doğan*, § 58).

53. Buna göre Anayasa Mahkemesince ihlalin tespit edildiği hâllerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği hususundaki takdir derece mahkemelerine değil ihlalin varlığını tespit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır. Derece mahkemeleri ise Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür (*Mehmet Doğan*, § 59).

54. Başvuru, ihlal tespiti ile 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

55. Anayasa Mahkemesi, Hakimlik tarafından bildirilerin toplatılmasına ve bildirilere el konulmasına karar verilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

56. Bu durumda toplantı ve gösteri düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu sebeple kararın bir örneğinin

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

yeniden yargılama yapılması kapsamında Adana 6. Sulh Ceza Hâkimliği gönderilmesine karar verilmesi gerekir. Bu doğrultuda Hâkimlikçe, ihlal sonucuna uygun olarak bildirilerin toplatılmasına ve bildirilere el konulmasına ilişkin mahkeme kararının ortadan kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir.

57. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

58. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 6. Sulh Ceza Hâkimliğine (2015/676 D. İş)GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 5.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/3/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Başvuru Numarası : 2015/9174

Karar Tarihi : 7/3/2019

Üye

Recai AKYEL

Üye

Yıldız SEFERİNOĞLU